

VAŽNOST SURADNJE VLASNIKA OBITELJSKIH ARHIVA I MUZEJSKIH USTANOVA NA PRIMJERU OBITELJSKE ARHIVE RUŽE KLEIN MEŠTROVIĆ

SABINA KAŠTELANČIĆ □ samostalna istraživačica, Zagreb

sl.1. Fotografija Nevenke, Zlate i Mladena Schönwalda, Fototeka MIM-a, Zbirka nepoznatih fotografija

sl.2. Portret Ruže Meštrović fotografkinje Mare Rosandić, 1911. – 1913.

sl.3. Portret Ivana Meštrovića fotografkinje Mare Rosandić, 1911. – 1913.

¹ Izložbe su bile naslovljene *Ruža Meštrović – žena, ženska, umetnica* (*Ruža Meštrović – supruga, žena, umjetnica*).

Tijekom obiteljskog istraživanja života i rada pratete Ruže Klein Meštrović (1883. – 1942.) radi pripreme građe za planirani dokumentarni film ostvarila sam vrlo uspješnu suradnju s ljubaznim i susretljivim povjesničarkama umjetnosti: s djelatnicama Muzeja Ivana Meštrovića Ljiljanom Čerinom, Lanom Majdančić i Majom Šeparović Paladom; djelatnicom Moderne galerije u Zagrebu Dajanom Vlaisavljević i djelatnicom Muzeja za umjetnost i obrt Arijanom Koprčinom.

Uvidom u našu obiteljsku arhivu, posebice u fotografsku građu, došli smo do novih relevantnih podataka koji mogu poslužiti i kao polazište za nove teme znanstvenih radova u struci. Naime, izložba *Ruža Klein Meštrović, nepoznata umjetnica* autorice Dajane Vlaisavljević, postavljena u Studiju "Josip Račić" Moderne galerije u Zagrebu 2009., zatim i u Sinagogi u Mariboru 2012. te u Posavskome muzeju Brežice 2015.¹, bila je podsjećanje na Ružin umjetnički rad, upoznavanje javnosti s njezinim

imenom, a za neke posjetitelje i s podatkom da je Ruža Meštrović također bila umjetnica. Uz publikacije o umjetničkom radu Ivana Meštrovića autorâ Ljiljane Čerine, Duška Kečkemeta, Irene Kraševac, Dalibora Prancevića i drugih, danas je poznato malo podataka o biografiji i umjetničkom radu Ruže Meštrović.

Simpozij *Fotografska baština u muzejima* bila je prilika da se pokaže kako su ključnu ulogu u novim spoznajama o umjetnici imale upravo fotografije, odnosno usporedba fotografske građe i dokumenata u spomenutim muzejskim ustanovama i onih u našoj obiteljskoj arhivi. Tome svakako treba pridodati i važnost digitalizacije fotografske građe jer je tek njezinom primjenom uvelike olakšan uvid u sve pojedinosti neke snimke koja, primjerice, datira iz prva dva desetljeća 20. st., a mogućnost velikog povećanja fotografija svakako rezultira novim podatcima.

Suradnja s Dajanom Vlaisavljević, muzejskom savjetnicom iz Moderne galerije

Naša uspješna suradnja počela je s pripremama izložbe Ruža Klein Meštrović, nepoznata umjetnica 2009., utemeljene na građi iz zbirke Moderne galerije. Usporedbom fotografske građe i radova Ruže Klein Meštrović koji se čuvaju u Modernoj galeriji s onima iz obiteljske arhive došli smo do dragocjenoga novoga podatka – “plastični okvir”², dotad u obitelji poznat samo s ovdje prikazane fotografije iz kataloga izložbe,³ čuvao se, dakle, u Modernoj galeriji, a mi u obitelji posjedujemo pratetinu vezenu sliku koja prikazuje ženski lik u krajolik.

Suradnja s Ljiljanom Čerinom, muzejskom savjetnicom iz Atelijera Meštrović

Uz ljubazno stručno vođenje Ljiljane Čerine, s kojom sam dotad uspješno surađivala i kao prevoditeljica publikacija Muzeja Ivana Meštrovića, otkrivena su, među ostalim, i dva struci nepoznata podatka iz obiteljske arhive. Na jednoj fotografiji s kružnoga putovanja Lloydovim s/s “Kraljica Marija”⁴ 1933. ili 1934. snimljena je Ruža Meštrović s grupom putnika u Cavtatu, pred grobnicom obitelji Račić, čuvenim djelom Ivana Meštrovića. Na poledini fotografije otisnut je pečat fotografskoga studija s parobroda: “Knjižara i foto-odio s/s Kraljica Marija”.

Autorica drugoga fotografskog portreta Ruže Meštrović jest Mara Rosandić, poznata fotografkinja i supruga kipara Tome Rosandića, što potvrđuje i njezin potpis na fotografiji. Supružnici Rosandić bili su dugogodišnji prijatelji Ruže Meštrović i Ivana Meštrovića. Fotografija Ruže Meštrović u haljini dizajnera Mariana Fortunyja, no bez imena autora fotografije, snimljena u Beogradu najvjerojatnije između 1911. i 1913., već je objavljivana u više izdanja: u *Talijanskim pismima Ivana Meštrovića 1911 – 1921* autorice Karmen Milačić, Globus, 1987.; u *Vatri i opeklinama: Ružena, Ruža, Klara* izdavača Branimira Donata za *Doru Krupićevu* 1998.; u *Životu Ivana*

Meštrovića, 1883.–1962.–2002. Duška Kečkemeta, Školska knjiga, 2009. te u najnovije vrijeme u *Meštrovićevu znaku u Zagrebu* Barbare Vujanović, Muzeji Ivana Meštrovića, 2017. Isto je i s portretom Ivana Meštrovića, također radom Mare Rosandić iz tog vremena.

Suradnja s Lanom Majdančić, kustosicom iz Atelijera Meštrović

Primjer naše uspješne suradnje, posebice u zajedničkom istraživanju fotografske građe, jest snimka iz fototeke Muzeja Ivana Meštrovića, iz Zbirke nepoznatih fotografija. Zahvaljujući navedenim riječima na poledini fotografije: *Ljubim ruke, teta Ruža i prika Ivan. List sledi! Grlj vas Selma!*, a na temelju podataka iz rodoslovlja obitelji Klein, mogle smo ustanoviti da je riječ o Nevenki, Zlati i Mladenu, djeci Selme rođene Klein, sestre Ruže Meštrović i Hinka Schönwalda, snimljene oko 1913. Obitelj Schönwald izginula je u logoru Jasenovac 1942. Drugi svjetski rat preživjele su samo Zlata i Ružica Schönwald.

Druga “zajednička” fotografija autora Svetozara Prodanovića prikazuje djelo Ivana Meštrovića *Indijanac s lukom*, snimljeno u dvorištu ljevaonice ALU tijekom priprema za prijevoz u Chicago, gdje je skulptura otkrivena 1928. zajedno s drugim Meštrovićevim djelom –

sl.4. Rad Ruže Meštrović, metalni okvir sa vezenim simbolima ptica, iskucani kositar
Snimio: Goran Vranić

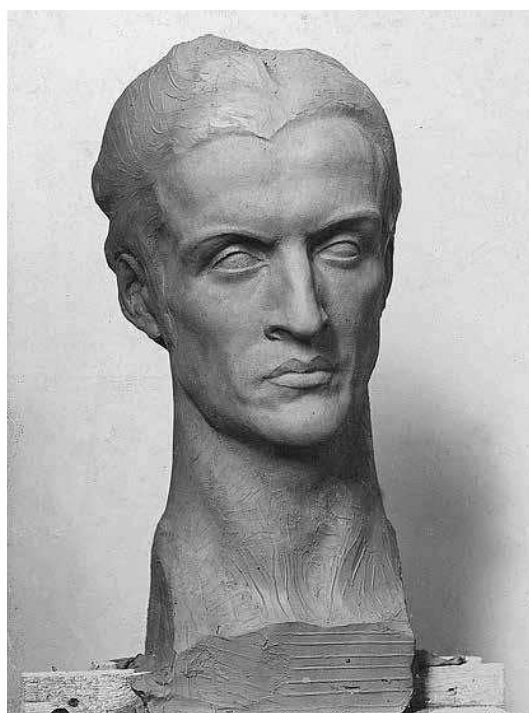
sl.5. Vezena slika, rad Ruže Meštrović, obiteljska arhiva

sl.6. Fotografija vezene slike u okviru sa simbolima evanđelista, rad Ruže Meštrović, obiteljska arhiva

² Naziv je preuzet iz kataloga XVII. *Proletnoga salona* 1923. u Umjetničkom paviljonu, na kojemu je i Ruža Meštrović izložila sedam svojih radova dekorativne umjetnosti, među njima i dvije vezene slike u plastičnim okvirima iskucanima u kositru i smještenima u drveni podložak.

³ Fotografirana stranica kataloga izložbe i fotografija iz Kataloškoga popisa; autor Goran Vranić.

⁴ O slikopisima s kružnih putovanja Lloydovim parobrodima piše Đivo Bašić, muzejski savjetnik iz Pomorskoga muzeja u Dubrovniku. On je i autor izložbe *Lloydovi slikopisi: Svjedočanstva o Sredozemlju s kružnih putovanja putničkih parobroda Jugoslavenskoga Lloyd 1930-ih godina*, postavljene 2011. u Pomorskom muzeju Dubrovnik te 2015. u Pomorskom muzeju Split.

sl.7. Putnici s kruznoga putovanja s/s "Kraljica Marija" u Cavtatu, pred grobnicom obitelji Račić, djelom Ivana Meštrovića. Ruža Meštrović peta je slijeva.

sl.8. Fotografija biste Jerolima Miše, rad Ruže Meštrović, obiteljska arhiva

Indijancem s kopljem. U obiteljskoj arhivi čuvaju se iste fotografije kao i u fototeci MIM-a, s pečatom fotografa na poledini.

Suradnja s Majom Šeparović Paladom, višom kustosicom iz Galerije Meštrović

Naša suradnja, uz uvid u *Kunstkarte* s crtežima Ivana Meštrovića, najvjerojatnije iz 1916. – 1917., omogućila je Maji Šeparović Paladi, jednoj od autorica izdanja *Ivan*

⁵ Nije poznato gdje se danas nalazi ta vezena slika pratete moguće datacije 1916. ili 1917.; sačuvana je samo na ovoj fotografiji.

Meštrović: Povijest Isusa iz Nazareta u drvu, Muzeji Ivana Meštrovića, 2017. (druga je autorica Zorana Jurić Šabić) dodatnu interpretaciju reljefa Ivana Meštrovića u crkvi Svetoga Križa Meštrovićevih Crikvina – Kaštilca.

Druga fotografija iz naše obiteljske arhive prikazuje vezenu sliku⁵ Ruže Meštrović u plastičnom okviru, također iz zbirke njezinih radova u Modernoj galeriji, a ovdje je objavljena radi usporedbe sličnosti motiva na reljefu Ivana Meštrovića *Gospa s anđelima* iz 1917. što ga je Maja Šeparović Palada interpretirala u izdanju *Ivan Meštrović: Povijest Isusa iz Nazareta u drvu*.

Daljnji plodonosni primjer suradnje s Galerijom Meštrović pokazuje kako je, zahvaljujući činjenici da se u Galeriji čuva bista Jerolima Miše u sadri, rad Ruže Meštrović, vlasništvo nasljednika Ivana Meštrovića, ustanovljeno da je upravo o toj bisti slikara riječ i na snimci pratetne biste, inače nepoznatog fotografa i bez ikakvih naznaka na poledini, koju godinama čuvamo u našoj obiteljskoj arhivi.

Suradnja s Arijanom Koprčinom, muzejskom savjetnicom iz Muzeja za umjetnost i obrt

Suradnja s Arijanom Koprčinom lijep je primjer važnosti novih znanja o radu Ruže Meštrović. Arijana Koprčina autorica je izvornoga znanstvenog rada *Oblikovanje metala na izložbi dekorativnih umjetnosti u Parizu 1925. u hrvatskoj dionici izložbe Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca*, objavljenoga 2008. u *Peristilu* 51, u kojemu je objavljena i fotografija vitrine br. XV Nacionalnoga paviljona hrvatske dionice izložbe Kraljevine SHS na Pariškoj međunarodnoj izložbi 1925., ovdje prikazana iz kataloga te izložbe.

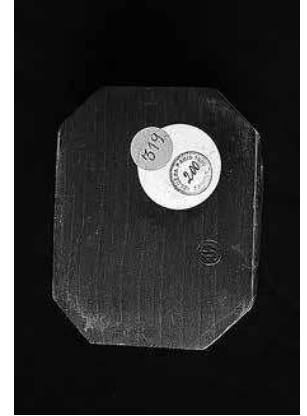

PDF format znanstvenog rada omogućio mi je da povećam fotografiju vitrine i uz navod autorice kako je *naprijed pladanj i kutija Radke Sagare, desno svijećnjak Ive Kerdića*, u lijevom kutu, uz *Eureka!* usklik, prepoznajem rad Ruže Meštrović koji je u posjedu naše obitelji. Umjetnica je u Parizu izlagala pod pseudonimom Radka Sagara, što je trenutačno predmetom znanstvenog rada.

Drvena kutija za čaj Radke Sagare – Ruže Meštrović prikaz je pojedinosti ceremonije pripreme i serviranja čaja s likovima u indijskoj odjeći, iskucanima u kositru sa staklenim ukrasima. Na dnu kutije nalazi se pečat *Izložba Paris 1925.* i naljepnica s inventarnim brojevima, kao i urezani inicijali njezina pravog imena RM, što ujedno potvrđuje pseudonim umjetnice.

Primjeri dobre suradnje muzejskih ustanova i obitelji nasljednika umjetnice važan su doprinos istraživanju umjetničina rada i mogućim budućim publikacijama.

Primljeno: 6. ožujka 2018.

sl.9. Fotografija iz kataloga Pariške izložbe 1925., Muzej za umjetnost i obrt

sl.10. Kutija za čaj i bakreni pladanj. Povećanje fotografije s radovima Radke Sagare odnosno Ruže Meštrović.

sl.11. Kutija za čaj s Pariške izložbe 1925., rad Radke Sagare, odnosno Ruže Meštrović, obiteljska arhiva

sl.12. Dno kutije za čaj Radke Sagare, odnosno Ruže Meštrović. Vide se urezani inicijali RM i naljepnice s pečatom Pariške izložbe.

THE IMPORTANCE OF COLLABORATION BETWEEN THE OWNERS OF FAMILY ARCHIVES AND MUSEUM INSTITUTIONS TAKING AS AN EXAMPLE THE FAMILY ARCHIVE OF RUŽA KLEIN MEŠTROVIĆ

The article discusses successful collaboration between the heirs of Ruža Klein Meštrović (1883-1942), the owners of the family archive, and the Ivan Meštrović Museums, the Modern Gallery in Zagreb and the Museum of Arts and Crafts.

An examination of the family archive, particularly the photographic material, led to the acquirement of relevant new knowledge that can be used as thematic material for future scholarly papers in the discipline. During research into the Meštrović family in the Ivan Meštrović Museums and the National and University Library, as well as work on family correspondence, documents and photographs, new and extremely useful information was discovered not only about the family of the heirs of Ruža Meštrović but about all the mentioned institutions, the art historical profession and ultimately about the Croatian cultural heritage.

Examples of successful collaboration in this paper will be presented with photographs that had a key role in the acquisition of new knowledge about the artist, with particular reference to the importance of and need for digitisation of photographic material.